

CORRIE TEN BOOM

VADER TEN BOOM

Man van God

VADER TEN BOOM

Copyright © Stichting Corrie ten Boomfonds &
Stichting Corrie ten Boomhuis
Oorspronkelijke titel: Father ten Boom, God's Man

Copyright © 2021 Nederlandse uitgave: Uitgeverij Gideon
Auteur: Corrie ten Boom
Foto's: Stichting Corrie ten Boomhuis
Vertaling: Lotte Reimeringer-Baudert
Tekstbewerking: Albert Wonink & Uitgeverij Gideon
Omslagontwerp en binnenwerk: Jore ontwerp, Zwolle
Jaar van uitgave: 1979
Tweede herziene druk: april 2021

Uitgave: Uitgeverij Gideon, Hoornaar, Nederland

ISBN: 978-90-5999-122-4
NUR: 707

www.gideonboeken.nl

Alle rechten voorbehouden

***Want God, onze HEER, die ons mild
bestraalt als zon, beschermt als schild,
zal in genade ons verhogen.
Zijn hand onthoudt het goede niet
aan wie oprecht Hem hulde biedt
en eerlijk wandelt voor Zijn ogen.
HEER, die het al in handen houdt,
welzalig, die op U vertrouwt.***

Psalm 84

***Gedenk aan de dagen van
weleer (...); vraag uw vader,
dat hij het u meedele, uw
oudsten,
dat zij het u zeggen.***

Deuteronomium 32:7

INHOUD

Woord vooraf	9
1. Mijn laatste afscheid	13
2. Gerrit ten Boom, 1760-1839	21
3. Willem ten Boom, 1816-1892	27
4. Karaktervorming	39
5. Terugkeer naar de BJ	53
6. Vader en anderen	65
7. Het uitwerpen van de reddingsboei	79
8. Vader en zijn zoon	87
9. Bredere visie	99
10. Vader en ik	109
11. Zwitserland	123
12. Vader en zijn kleinkinderen	135
Aanhangsel – Casper ten Boom	151

WOORD VOORAF

Casper ten Boom werd geboren op 18 mei 1859 in Haarlem. Als kind wist hij nog niet dat een bijzonder leven voor hem lag. Hij groeide op in een gezin waarin het geloof in God een belangrijke rol speelde. Zijn vader Willem trok op met bekende mannen van het Reveil. Door samenkomsten met deze mensen en gesprekken met zijn vader kwam hij tot de overtuiging dat hij niet zonder God kon leven. Zijn liefde voor Christus en liefde voor het Joodse volk werden bepalend voor de rest van zijn leven.

Zijn geloof en rotsvaste vertrouwen op God, en de warme liefde van zijn vrouw Cornelia voor de medemens, vormden de basis van de opvoeding van hun kinderen. Hij leerde zijn kinderen respectvol om te gaan met andersdenkenden. Hij had immers zelf goede herinneringen aan de tijd dat hij in Amsterdam woonde en werkte, en optrok met de vele Joodse mensen die daar woonden.

Corrie beschrijft met veel genegenheid hoe vader Casper omging met zakelijke tegenslagen en het verdriet om het overlijden van zijn vrouw. Maar ondanks deze moeilijkheden bleef hij rotsvast vertrouwen op God en daardoor kon hij een grote steun zijn voor alle mensen die bij hem kwamen om raad. Het is daarom niet verwonderlijk dat hij, samen met zijn kinderen, opstond tegen het naziregime toen in 1940 de oorlog in Nederland uitbrak. Tot op hoge leeftijd bleef hij zich verzetten tegen de onderdrukking en de vervolging van Gods oogappel, het Joodse volk.

Hij zette zijn huis open voor Joodse onderduikers en andere vervolgd. Samen met zijn twee thuiswonende dochters Betsie en Corrie zorgde hij voor een liefdevolle opvang en werd het onderduikadres in de Barteljorisstraat een begrip bij verzetsmensen. Zijn liefde voor het Joodse volk kostte hem zijn leven. Bij een overval van de Sicherheitsdienst (SD) op 28 februari 1944 werd hij met vele anderen gearresteerd. Na negen dagen overleed hij in de gevangenis in Scheveningen. Terecht werd hij na de oorlog herbegraven op de Erebegraafplaats in Loenen.

Bij het lezen van dit boek zie je een man tot leven komen die voor ons een voorbeeld kan zijn: standvastig, opstaand tegen onrecht, vol liefde voor de medemens en vol vertrouwen op zijn hemelse Vader. Casper ten Boom was echt een man van God.

Frits Nieuwstraten

Directeur Corrie ten Boomhuis, Haarlem

www.corrietenboom.com

Casper ten Boom, omstreeks 1930

1

MIJN LAATSTE AFSCHIED

‘De Heer zij met u, vader.’

‘En met je geest, kind.’

Dit waren de laatste woorden die vader en ik wisselden, nadat we vele jaren zo gelukkig samen waren geweest. Ik stond in de gang van een gevangenis. Vanwege zijn hoge leeftijd mocht vader op een stoel zitten. Er was een lange rij gevangenen; hun gezichten waren naar de vuile, gele muur gekeerd. In deze rij stonden al vaders kinderen; drie dochters, een zoon, en Peter, een van zijn kleinzonen. Peter beschreef het zo:

De uren kropen langzaam voorbij, terwijl we daar voor die geel stenen muur stonden. Mijn hart was vol vragen. Ik dacht voortdurend aan de Psalm die opa de avond ervoor had gelezen. Na onze gevangenneming waren we naar het politiebureau in Haarlem gebracht. In de cel daar, met dertig andere gevangenen, die om hem heen op de grond zaten en lagen, had opa zijn bijbel genomen en Psalm 91 gelezen. Hoe vol vrede waren die woorden voor onze angstige harten! ‘Wie in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Ik zeg tot de HEER: mijn Toevlucht en mijn Vesting; mijn God, op wie ik vertrouw.’ Maar nu, staand in de gang van de gevangenis in Scheveningen, was mijn hart vol twijfel. ‘Al vallen er duizend aan uw zijde,’ had opa gelezen, ‘en tienduizenden aan uw rechterhand, tot u zal het niet genaken.’

Maar we wáren getroffen. Waar was het engelenleger waar wij zo vaak om gebeden hadden? Was God ons vergeten? Toen keek ik naar opa, die in de hoek zat. Er lag zo'n vredige uitdrukking op zijn bleke gezicht dat ik me erover verbaasde. Hij werd *werkelijk* beschermd. God had een muur om hem heen gebouwd. En plotseling wist ik het: de eeuwige armen zijn om ons allemaal. God vergist Zich niet. Hij heeft de leiding.

Eindelijk brachten ze mij naar mijn cel. Toen ik langs opa liep, stond ik even stil, bukte me en kuste hem goedendag. Hij keek me aan en zei: 'Mijn jongen, zijn wij niet een bevoorrecht geslacht?' Dat waren zijn laatste woorden tegen mij.

Nu, als ik aan dit alles terugdenk, na meer dan dertig jaar, heb ik duizendmaal meer reden om te zeggen: 'Ja, opa, wij *zijn* een bevoorrecht geslacht!'

Niemand mocht spreken. De cadans van de voetstappen van de zwaar bewapende soldaten, en af en toe een gebruld commando, waren de enige geluiden. In de verte hoorde ik een gevangene plotseling met zijn vuisten op de deur van zijn cel bonken en schreeuwen: 'Laat me eruit! Doe de deur open!' De gang rook muf, net als een kelder die niet voldoende gelucht wordt.

'De Heer zij met u, Vader.'

De gedachte kwam in mij op: zal ik proberen Hem te vragen mij nog gauw te zegenen? Nee, dat was niet nodig. Ik heb Zijn zegen ontvangen gedurende al die jaren dat we bij elkaar waren. Ik voelde een por in mijn rug.

'Schiet op! Vlug! Vlug!' zei de bewaker, terwijl hij me naar mijn cel duwde. Dit was de laatste keer dat ik vader zag. Op dat ogenblik brak er iets in mij, en het heeft lang geduurd voordat het heelde.

Ontwerp en plan

Laat mij je vertellen wie vader was, wat voor soort man hij was. Ik heb altijd een goed geheugen gehad en ik heb veel mensen over mijn vader horen spreken.

Peter, mijn neef, die met ons in de gevangenis heeft gezeten, ontdekte enige tijd geleden een oude koffer met heel wat brieven en papieren, die door mijn ouders en andere oudere familieleden waren geschreven. Bij het lezen daarvan kwam alles wat ik nog van mijn vader wist naar boven. Wat een rijkdom aan gegevens! Door deze papieren begreep ik hoe belangrijk wij allemaal zijn, vanwege onze invloed op komende geslachten. Hebben zijn voorouders een invloed op vader gehad, zodat hij de man is geworden die hij was? In sommige opzichten: ja. God had een plan voor vaders leven en God gebruikte die familieleden om vader volgens dat plan te vormen.

Jij hebt andere voorouders. Wees niet ontmoedigd en denk niet: Ik kan nooit worden zoals Casper ten Boom. Casper was Casper; jij bent jij; en dat is goed!

Een kunstenaar kan prachtige schilderijen of wandkleden of beelden maken, omdat hij de gave en de scheppingsmogelijkheid daartoe heeft. Misschien heb jij geen artistieke gaven, maar jij kunt wel iets leren van de manier waarop de kunstenaar zijn gaven gebruikte, en je kunt hetzelfde principe toepassen op je eigen gaven.

Ik wil je iets vertellen over het onderwerp en plan in vaders leven. Daardoor word jij geen Casper ten Boom, maar het kan je helpen de mens te worden die jij volgens Gods plan moet zijn. Dezelfde God die mijn vader tot een zegen maakte, kan jou tot een zegen maken.

Paulus bad dat de Kolossenzen de dingen van Gods kant zouden zien. Ik bid dat de Heer het voor jou mogelijk zal maken de geschiedenis van de familie ten Boom te zien van Gods kant.

Gave van de Geest

Toen ik voor het eerst in de Verenigde Staten kwam, was ik vaak verlegen door de vleiende woorden waarmee men mij voorstelde. Ik antwoordde dan met het verhaal van de specht, die met zijn snavel tegen een boomstam tikt zoals spechten dat altijd doen. Op datzelfde ogenblik sloeg de bliksem in de boom en spleet hem. De specht vloog weg en zei tegen de andere vogels: 'Ik wist niet dat ik zoveel kracht in mijn snavel had.'

Omdat God hem dat voorrecht had gegeven, deed Casper het werk. Hoe verkeerd zou het zijn om te zeggen: 'Wat heeft Casper ten Boom toch veel gedaan!' Nee, het was niet de specht, het was de bliksem. Het was niet Casper, het was de Heer.

Had vader een groot geloof? Ik weet het niet, maar ik weet wel dat hij geloofde in een grote God. Jezus heeft gezegd dat ons geloof bergen kan verzetten, ook al is het zo klein als een mosterdzaadje. Het gaat er niet om hoeveel geloof we hebben, maar hoe ons geloof is. Vaders geloof was sterk, omdat de Heilige Geest het hem gaf. De Heilige Geest wil zo'n geloof geven aan iedereen die zich aan God overgeeft, en bidt of Hij zijn hart wil vervullen.

Maar de vrucht van de Geest is liefde,
blijdschap, vrede, lankmoedigheid,
vriendelijkheid, goedheid, trouw,
zachtmoedigheid, zelfbeheersing.
(Galaten 5:22)

Vader bezat de vrucht van de Geest, en dat is de reden dat hij een bijzonder mens was. Dit geldt voor iedereen van wie het leven de vrucht van de Heilige Geest voortbrengt. Hij zal altijd opvallen, waar hij ook is, op een klein plekje op aarde zoals de plaats waar vader zijn leven doorbracht, of midden op het wereldtoneel. Wat een heerlijke vrucht! Een vrucht die de wereld hongerig maakt, zout dat de wereld dorstig maakt! Vader wist dat hij Gods maaksel was, een gewillig werktuig in Gods handen. Zijn motto was 'Soli Deo Gloria', aan God alleen de eer. Dezelfde God die vader geschapen en geleid heeft, wil jouw hemelse Vader zijn. Zij die Jezus aannemen, geeft Hij het recht kinderen van God te worden.

Ontdekkingen in de oude koffer

Iemand vroeg me eens: 'Weet je iets over je achtergrond? Je levensgeschiedenis interesseert me. De Ten Booms schijnen al heel lang geloof in de Bijbel, liefde voor de Joden, een open oog voor nood en bereidheid tot helpen te hebben gehad.'

Ik vond in de koffer veel brieven waarin een licht werd geworpen op de achtergrond van mijn familie. Ze bevatten onze hele familiegeschiedenis, waarvan ik graag iets wil vertellen.

Ik zat in mijn leunstoel; Peter zat op de grond en de open koffer stond tussen ons in. Het was alsof we terug konden in het verleden. Oude papieren hebben een eigenaardige, stoffige geur. Bij het ter hand nemen van de nette stapeltjes en het zien van de vergeelde bladen, ontdekten we de verschillende handschriften. Sommige met krullen en ronde letters, andere steil en hoekig. Sommige met zulke kleine lettertjes gekrabbeld, dat er een vergrootglas nodig was om ze te ontcijferen. Ja, handschriften hebben ook verschillende persoonlijkheden.

Corrie en Peter, met de open koffer met brieven.

Er waren brieven, geschreven door de ouders en grootouders van mijn vader, brieven die vele jaren geleden waren geschreven. Er waren notitieboekjes van vader met herinneringen, illustraties en verhaaltjes die hij bij zijn toespraken gebruikte. Er was een dagboek dat moeder vijftwintig jaar lang had bijgehouden en waarin zij over haar kinderen schreef.

Deze vergeelde bladeren maakten veel herinneringen wakker. Het was alsof ik in het kort mijn leven nog eens doorleefde; dat rijke leven met vader en moeder, als voorbereiding op mijn dienst van nu. Er was zoveel muziek, vrolijkheid, liefde en geloof. Een van vaders lievelingsliederen was:

‘k Zal gedenken, hoe voor dezen
ons de HEER heeft gunst bewezen.
(Psalm 77:7, berijming 1773)

Als we het goud van het verleden opgraven, moet het tot bruikbare munten voor nu worden geslagen. Verleden, heden en toekomst horen bij elkaar. Het heerlijkste is te weten dat wij burgers van de hemel zijn. Onze blik gaat verder dan deze wereld. Wij zijn in training voor de eeuwigheid.

Kort geleden zei een vriend tegen mij: ‘Weet je wat ik zo prettig aan het ouder worden vind? Je gaat iets zien van het plan achter de gebeurtenissen in het verleden. Als we terugzien, beseffen we dat achter veel gebeurtenissen die op zichzelf niet belangrijk waren, een plan, een lijn, een voortgang ligt.’

2

GERRIT TEN BOOM, 1760-1839

Ik herinner me één avond in het bijzonder, toen ik een kind was. We zaten rondom de ovale tafel, bij één van die speciale gelegenheden waarbij de tijd in de BJ leek stil te staan. Vader had net de koperen sloten van de bijbel gesloten, na het lezen. Die avond liepen we niet weg om te gaan spelen, wat we meestal na het bijbellezen deden, want vader had beloofd ons over zijn opa te vertellen. Ik ruimde af en legde het zwartrode kleed over de tafel. We hoorden het geklop van de paarden voor de paardentram in de Barteljorisstraat en de klanken van het carillon van de Grote Kerk. Het speelde ‘Een vaste burcht is onze God’.

‘Een vaste burcht. Ja, dat is God voor ons en Hij was het voor onze voorouders,’ zei mijn vader. Hij wikkelde zijn baard om zijn hand, wat hij vaak deed als hij in gedachten verzonken was. ‘In 1816, toen hij vijfenzestig jaar werd, werd hun eerste kindje geboren. Het was een jongen en zij noemden hem natuurlijk Willem.’

‘Waarom “natuurlijk”, vader?’

‘Willem was de naam van alle prinsen van Oranje die gedurende enige eeuwen over Holland hadden geregeerd. Onze familie hield veel van het huis van Oranje. Jullie overgrootvader Gerrit was een heel goede tuinman. Daarom vragen jullie je misschien af waarom zijn zoon Willem een ander beroep koos.’

Vader glimlachte. ‘God gebruikt soms kleine voorvallen om de richting van een mensenleven te veranderen. Mijn opa Gerrit was tuinbaas op een groot landgoed in Heemstede, een paar kilometer van hier. De naam van het landgoed was Hofstede, Bronstede, Heemstede. Opa was trots op de petunia’s en tulpen die hij kweekte in de tuin van zijn rijke heer.

Het dochttertje van de heer speelde graag in de tuin en op een dag sprongen danste ze midden door de petunia’s en vernielde ze binnen een paar minuten het resultaat van opa’s werk. De kleine boef zag hoe kwaad hij was, en ze vond dat wel leuk. Daarom deed ze het nog een keer en ze herhaalde dat een paar dagen achter elkaar. Tenslotte ging opa naar de eigenaar en vertelde hem wat zijn ondeugende dochttertje had gedaan. Deze antwoordde: “Gerrit, als het weer gebeurt, geef haar dan maar een flink pak slaag; dat zal haar goed doen.”

Opa Gerrit gaf het meisje inderdaad een pak slaag, toen ze weer door de petunia’s danste. Het hielp, maar ze bleef wrok koesteren tegen de strenge tuinbaas. Toen de eigenaar stierf, was het meisje volwassen, en de enige erfgename. Een van de eerste dingen die zij deed, was mijn opa ontslaan. Toen verhuisde het gezin naar Haarlem. Mijn opa begon daar een zaak waarin hij rijtuigen maakte en verhuurde.’

Het was erg leuk om mijn vader over zijn opa te horen vertellen. Wat genoten we die avond! Het was alsof we met vader een uitstapje naar het verleden hadden gemaakt.

Wolk van getuigen

In de oude koffer vonden we een notitieboekje, waarin mijn vader nog meer over zijn opa Gerrit had opgeschreven.

27 maart 1927

Vandaag wil ik met iets beginnen wat ik al lang van plan was, maar waarvoor ik tot nu toe geen tijd heb gehad. Ik wil verschillende dingen die ik me van mijn grootouders herinner, opschrijven en ook iets over mijn eigen leven.

Ik doe dat om mijn Heer en Heiland te eren. Dat is het belangrijkste, want ik zal sterven, en ook mijn kinderen en kleinkinderen. We leven allemaal maar een korte tijd, maar onze Heer blijft en Hij is het waard te worden geëerd, bemind en gediend door mijn nakomelingen.

Moge het zo zijn dat deze aantekeningen de komende geslachten aansporen de Heer te dienen en in Zijn wegen te wandelen. Ik weet dat een dergelijke boodschap van een voorouder daaraan kan meewerken en ik hoop dat velen van degenen die na mij zullen leven, Hem zullen leren kennen die het eeuwige leven is. We zijn omgeven door een wolk van getuigen.

Ik houd een pen in mijn hand. De punt raakt het papier en brengt mijn gedachten onder woorden. Deze pen vertegenwoordigt de geslachten die vóór mij waren. Ik heb het voorrecht de punt te zijn die het papier raakt, maar ik ben verbonden met mijn voorouders, met degenen die mijn leven vormden en van wie het bloed door mijn aderen stroomt.

Hun leven was eenvoudig. Zij werkten en baden. Ze dienden God in hun werkplaats, in het gezin en in de kerk. Hun huizen, evenals het mijne achter de werkplaats, waren kleine kringen waar Gods licht kon schijnen. Zij zijn de pen, waarvan ik de kleine punt ben die over het papier gaat.

Eén hand houdt ons allemaal vast. Het is de hand van de Ene, die David bedoelde, toen hij schreef: 'Maar de goedertierenheid des HEREN is van eeuwigheid tot eeuwigheid over wie Hem vrezen en Zijn gerechtigheid over kindskinderen,

over hen, die Zijn verbond onderhouden en aan Zijn bevelen denken om die te doen' (Psalm 103:17-18).

Hoe dankbaar ben ik voor mijn dappere, gelovige opa, Gerrit ten Boom, die leefde in de tijd van Napoleon. Hij was diaken van de kerk en een man van gebed, die leed onder de geestelijke kilheid in de kerk. De predikant verkondigde zulke liberale gedachten dat het de mensen de haren ten berge deed rijzen.

Op een dag moest opa Gerrit de predikant naar Haarlem rijden, na de kerkdienst in Heemstede. Opa had die morgen in de kerk grote moeite gehad met de liberale boodschap. Dat was erg genoeg, maar toen de predikant plotseling waarderende woorden over Napoleon zei, was grootvader erg ontdaan.

Terwijl zij langs de oude buitenplaatsen en parken aan weerskanten van de straatweg reden, maakte opa van de lange rit gebruik. Bij het ritme van de paardenhoeven vertelde hij de predikant hoe hij dacht over dienst ontrouw tegenover de Bijbel en de Prins van Oranje. Hij wees de predikant op de zware verantwoordelijkheid die hij op zich nam door zijn eigen filosofieën boven het Woord van God te plaatsen.

Het moet indruk hebben gemaakt op de predikant, want toen zij in Haarlem waren aangekomen en hij uitstapte, zei hij: 'Wel, Gerrit, aanstaande zondag zal ik het beter doen!'

'Als God u de tijd geeft om dat te doen,' was opa's antwoord. De predikant stierf vóór die volgende zondag.'

De Bijbel was het meest gelezen boek in het huis van mijn overgrootvader Gerrit. Hoewel enkele andere boekjes over christelijke onderwerpen onder zijn bezittingen bewaard bleven, tonen de versleten bladzijden van de bijbel wat de familie het meest interesseerde.

Eén boek, een met de hand geschreven biografie van tweeëndertig bladzijden, *Leven van de godvrezende en gezegende Petrus van der Velde* (1758), werd door Gerrit in de nacht van 31 januari op 1 februari 1804 nauwgezet overgeschreven. Ik denk dat hij het boekje had geleend en het zelf ook graag wilde hebben.

Overgrootvader Gerrits leven was een van die zaden die later vrucht zouden dragen. Zijn huis werd een huis van gebed genoemd. Dertig jaar na zijn dood werd de kerk in Heemstede de plaats van een nieuwe opwekking. De gebeden en tranen van Gerrit ten Boom waren niet tevergeefs geweest. De lessen van de geschiedenis leren ons vaak geduld.

3

WILLEM TEN BOOM, 1816-1892

Willem, Gerrits zoon, was net twaalf geworden toen het gezin Bronstede verliet en zich in het centrum van Haarlem vestigde. Het moet hun zwaar gevallen zijn het prachtige terrein van Bronstede te verlaten en zich aan te passen aan het leven in een drukke straat van een kleine stad.

Maar de jonge Willem zou toch nooit een goede tuinman zijn geworden. Hij was, in tegenstelling tot zijn sterke vader, een kleine, tengere jongen. En scheel. Willems vrouw vertelde altijd aan haar kinderen dat het jaren had geduurd, voordat ze wist of Willem haar of iemand anders aankeek. Zijn vader had vaak geprobeerd Willem te laten menen, als ze met het rijtuig reden, maar de jongen was zó onhandig dat zijn jongere zusje, Cato, het van hem moest overnemen. Willem en Cato waren erg op elkaar gesteld. Ze schreven elkaar vaak en sommige van deze brieven zijn bewaard gebleven. Ze vertelden elkaar over hun innerlijke strijd en twijfel, over hun overwinningen in het geloof en over hun dankbaarheid voor Gods trouw in hun dagelijks leven.

Spoedig nadat het gezin naar Haarlem was verhuisd, kreeg Willem werk als leerling in een horlogemakerszaak. Tot dan toe was Willems opleiding erg beperkt geweest. Maar toen hij twaalf jaar was, had hij leren lezen, schrijven en rekenen. In zijn tijd was dat heel wat.